

<https://doi.org/10.54937/refl.2023.7.1.7-20>

Teoretický prehľad výskumu manažmentu kreatívneho potenciálu a kvality života

Theoretical overview of research into the management of creative potential and quality of life

Mária VRÁBLIKOVÁ, Iveta UBREŽIOVÁ

Abstrakt

Z pohľadu Maslowovej pyramídy potrieb patrí kreativita k seberealizácii jednotlivca. Práve seberealizácia môže zdrojom vyššej kvality života jednotlivca a spoločnosti. Dôležitosť skúmania kreativity a kvality života prenikla zo psychológie aj do ekonomickej teórie. Tento výskum je možné realizovať na individuálnej úrovni (resp. na úrovni jednotlivca), na mikro/ mezoúrovni (podniky a malé sociálne skupiny) a na makroúrovni (kreatívne indexy a indexy kvality života). Predkladaný príspevok je prehľadovou štúdiou a popisuje realizované interdisciplinárne výskumy v oboch oblastiach a na jednotlivých úrovniach. Medzi využívané metódy patrí: historicko-logická metóda, analógia, analýza, syntéza a komparatívna metóda.

Kľúčové slová: kreatívny potenciál, kvalita života, interdisciplinárny výskum.

Abstract

From the point of view of Maslow's pyramid of needs, creativity belongs to the self-realization of the individual. It is self-realization that can be the source of a higher quality of life for individuals and society. The importance of researching creativity and quality of life has penetrated from psychology to economic theory as well. This research can be carried out at the individual level (or individual level), at the micro/meso level (enterprises and small social groups) and at the macro level (creative indices and quality of life indices). The presented contribution is an overview study and describes the interdisciplinary research carried out in both areas and at individual levels. The methods used include: historical-logical method, analogy, analysis, synthesis and comparative method.

Keywords: Creative Potential, Quality of Life, Interdisciplinary Research

JEL Classification: I31, I32, O31

Úvod

Richard A. Easterlin v 70. rokoch minulého storočia popísal paradox, že od istej ekonomickej úrovne meranej veľkosťou dôchodku pocit spokojnosti obyvateľstva stagnuje. Ide tu o odklon od hmotnej spotreby smerom k iným hodnotám ako napr. zdravie, bezpečnosť, spravodlivosť, zážitky, ku ktorým sa viaže zvýšený dopyt po službách cestovného ruchu, umenia a kultúry (Kloudová et al. 2010, Wheelan 2012, Madzík, Piteková, Daňková 2015). Z praxe môže byť príkladom známa britská spoločnosť Virgin s jej nemenej známym a slávnym kormidelníkom Richardom Bransonom, ktorý hovorí: „Zisk vo firme nie je všetko. Zisk je len jeden spôsob merania úspechu. Keď v skupine Virgin niečo hodnotíme, predovšetkým koncepty, sú priateľstvo, starostlivosť a láska pre mňa oveľa dôležitejšie, ako príjmy a obrat“ (Diačiková, Chocholáková, 2018). Preto je potrebné hľadať alternatívne a interdisciplinárne spôsoby hodnotenia výkonnosti podnikov, národných a regionálnych ekonomík. Jednou z možností je hodnotenie kreatívneho potenciálu, kvality života a ich vzájomného vzťahu. Hovorí sa, že „každý musí začať od seba.“ Preto aj za výslednou hodnotou indexu kreatívneho potenciálu a kvality života sú vždy podniky (stredná úroveň/mikroúroveň) a jednotlivci (individuálna úroveň). Výskum týchto premenných a úrovní považujeme za aktuálny a prospešný pre ďalší rozvoj vedy a hospodárskej praxe.

1 Teoretické východiská

V rámci teoretických východísk sa zameriavame na súčasný stav poznania vo výskume 3 úrovní manažmentu kreatívneho potenciálu a 3 úrovní manažmentu kvality života.

Manažment kreatívneho potenciálu

Súčasný stav výskumu kreatívneho potenciálu je rozdelený do 3 úrovní — kreativita jednotlivca (ako psychická vlastnosť) a jej rozvoj, kreativita podniku, inovácie a start-upy (mikroúroveň) a kreativita na regionálnej úrovni (makroúroveň). Charakteristika kreatívneho potenciálu jednotlivca je predmetom výskumu psychologických vied. Zameriava sa na jej definície (napr. Torrance, Shaughnessy 1998, Dacey, Lennon 2000, Mikuláščík 2010, Amabile 2012), na Wallasov model kreatívneho procesu, na najvýznamnejšie metódy jej rozvoja, teda na systematicko-analytické a intuitívne metódy (Kotler, Trias de Bes 2005, Ali Taha, Tej 2015, a. i.) a na bariéry jej rozvoja (Mikuláščík 2010, Franková 2011).

Kreativita na podnikovej úrovni sa prejavuje predovšetkým vznikom inovácií. Tento pojem zaviedol do ekonomickej teórie J. A. Schumpeter (1912/2006), rovnako aj prvú klasifikáciu inovácií, z ktorej vychádza najznámejšia súčasná klasifikácia — tzv. OSLO Manuál (produktové, procesné, marketingové, organizačné inovácie), ktorú využíva aj hodnotenie inovatívnosti krajín a regiónov EÚ (European Innovation Scoreboard a Regional Innovation Scoreboard). V súčasnosti je na základe Valentovho inovačného spektra (inovačných rádov) známe, že produktové inovácie vyžadujú najvyššiu dávku kreativity a medzi ne patria aj start-upy, resp. prevratné inovácie (Kovaľová, Nogová, 2016).

Najvyššou úrovňou kreativity je regionálna úroveň (makroúroveň), resp. koncept kreatívnej ekonomiky. Autorom tohto pojmu je Howkins (2001). K jej definovaniu prispeli aj Florida (2002), Kloudová (2010), UNCTAD (2010), Landry (2016), Purnomo a Kristiansen (2018) a ďalší. Významným faktorom rozvoja kreatívnej ekonomiky je rozvoj služieb, ich nemateriálnosť a závislosť od ľudského kapitálu. Vývoj kreatívnej ekonomiky je determinovaný prítomnosťou kreatívneho ľudského kapitálu, ktorý Florida (2002) v diele *Rise of the creative class* nazval “kreatívna trieda” (super kreatívne jadro, kreatívni profesionáli). Z ďalších analýz kreatívnej triedy vyplýva, že sa vyznačuje vyššou toleranciou, mobilitou, záujmom o celoživotné vzdelávanie a spoločenskou zodpovednosťou. Súčasťou kreatívnej ekonomiky sú aj rôzne prístupy ku klasifikácii kreatívneho priemyslu, a to: Howkinsov model (2001), Throsbyho model (2001), UK DCMS model, WIPO autorský model a UNCTAD (2010). Európska komisia odporúča pri analýzach kreatívnych odvetví využívať Throsbyho model (Core creative arts, Wider cultural industries, Other cultural industries a Related industries).

Dôležitým prvkom konceptu kreatívnej ekonomiky je jej meranie. Autorom 3T indexu (Talent, Technology, Tolerance) je Florida (2002). Index vznikol v USA a od svojho vzniku bol viackrát modifikovaný, aby boli zohľadnené konkrétne národné a regionálne špecifiká — napr. pre podmienky EÚ je to Euro-Creativity Index (Florida, Tinagli 2004). Európska únia však nie je homogénna a preto na základe ECI vznikajú aj národné kreatívne indexy. V prípade Slovenskej republiky bol na základe ECI vytvorený Slovak Creativity Index (SCI) zložený zo 6 hlavných ukazovateľov: Otvorenosť a diverzita, Ľudský kapitál, Kultúrne prostredie, Technológie, Inštitucionálne prostredie a Kreatívne výstupy (Neulogy 2013, Hudec, Klasová 2016). Čiastkové ukazovatele subindexov sa môžu líšiť vzhľadom na dostupnosť dát. Hodnoty ukazovateľov sú vypracované po úroveň NUTS 3 (VÚC), avšak na základe primárneho výskumu je možné aj tento index regionalizovať na úroveň LAU 1.

Manažment kvality života

„Systematické skúmanie kvality života spadá do druhej polovice minulého storočia, keď o tento pojem začali prejavovať záujem viaceré vedné odbory ako ekonómia, sociológia, politické vedy a medicína. Kvalita života sa stala predmetom záujmu ekonómov, politikov, politických strán a ich programov, ako aj odborníkov najmä z oblasti sociológie, psychológie, sociálnej práce, sociálnej politiky a zdravotníctva.“ (Holková, Veselková, 2019 s. 238). Na kvalitu života je podobne ako na kreatívny potenciál možné nazeráť z 3 úrovní, a to:

- individuálna/personálna úroveň – skúmanie kvality života z hľadiska individuálneho well-beingu, determinantov zdravia (strava, pohyb, stres, genetika,...), copingu (resp. zvládanie stresu), naplnenia osobných cieľov a pod.
- mezo/mikroúroveň – skúmanie kvality života v malej sociálnej skupine (napr. kvalita pracovného života v podniku, starostlivosť o zdravie zamestnancov –

tzv. Vitality Management, socio-patologické javy ako mobbing, bossing, staffing, motivačné nástroje),

- makroúroveň – skúmanie kvality života veľkých spoločenských celkov (krajín a regiónov) (Bergsma, Engel, 1988, Kratz, 2005, Dolbáč, Seilerová, 2018).

Kvalitu života je potrebné chápať interdisciplinárne, preto poznáme viac konceptov kvality života, a to:

- filozofické, psychologické a etické koncepty – sú založené na subjektívnom prístupe a hodnotení myslenia, potrieb, prianí a sebarealizácie človeka, analyzujú taktiež aj stavy zníženia kvality života ako napr. depresie a traumy, využívajú termín „well-being“ ;
- medicínske (somatické) koncepty – kvalita života týkajúca sa zdravia býva rozdeľovaná do 4 kategórii: telesný (fyzický) stav a funkčné schopnosti, psychický stav a pocit pohody, sociálne vzťahy, ekonomická situácia a zamestnanie, v súčasnosti tieto koncepty využívajú holistický/psychosomatický prístup a využívajú pojem „health related quality of life (HRQoL)“ ;
- priestorové, environmentálne a geografické koncepty – v prípade environmentálneho prístupu hlavný zdroj kvality života je zdravé životné prostredie, v prípade geografického prístupu sa rozlišuje globálny, makroregionálny, národný, regionálny, mikroregionálny a lokálny rámec;
- sociologické, kultúrne a globalizačné koncepty – v prípade sociologického hľadiska je zdôrazňované vzdelanie, vybavenie domácností, rodinný stav, sociálny status, v prípade kultúrneho konceptu ide o odlišnosť hodnôt podľa Hofstedeho: mocenská vzdialenosť, individualizmus, maskulinita, vyhýbanie sa neistote a pod. ;
- ekonomické koncepty – sú založené na alternatívnom meraní výkonnosti ekonomík, pretože na vyjadrenie kvality života štandardné ukazovatele ako napr. HDP nie sú postačujúce, v oblasti ekonómie sa za najväčší prínos ku skúmaniu ekonómie blahobytu a well-beingu krajín považuje indický laureát Nobelovej ceny Amartya Sen (Payne, 2005; Kinderman et al., 2011; Heřmanová, 2012; Mangaraj, Aparajita, 2020).

Bianchi (2005) rozlišuje objektivistické metódy merania kvality života (napr. index kvality života a HDI, využívanie hlavne pri analýze makroúrovne) a subjektivistické (napr. QoL WHO, dvojvrstvový model životnej spokojnosti, medzikultúrne porovnanie pocitu šťastia a pod., využívané pri analýze mikroúrovne a individuálnej úrovne). Index kvality života sa skladá z deviatich ukazovateľov: materiálny blahobyt vyjadrený v HDP na osobu, zdravie (vyjadrené v priemernom očakávanom veku dožitia pri narodení), politická stabilita, rodinný život (vyjadrený mierou

rozvodovosti), komunitný život (meraný účasťou na bohoslužbách a členstvom v odboroch), klíma a geografická poloha (vyjadrená v zemepisnej dĺžke, od ktorej závisí teplota), istota zamestnania (vyjadrená mierou nezamestnanosti), politická sloboda (index politických a občianskych slobôd) a rodová rovnosť (rozdiel v priemernom zárobku mužov a žien). Veenhoven (2002 In Babinčák, 2014) rozlišuje 4 kvadranty kvality života a v závislosti od toho odporúča využitie objektívnych a subjektívnych metód hodnotenia.

	Vonkajšie kvality	Vnútorne kvality
Životné šance	<i>Životodarnosť prostredia</i> - dobré podmienky pre život - objektívna podstata a objektívne meranie	<i>Životodarnosť osoby</i> - adaptívny potenciál, zdravie, účinnosť alebo spôsobilosť - objektívna podstata a subjektívne meranie
Výsledky života	<i>Užitočnosť života</i> - význam a zmysel života, externá užitočnosť - subjektívna podstata a objektívne meranie	<i>Radosť zo života</i> - subjektívne oceňovanie života, wellbeing, životná spokojnosť, šťastie - subjektívna podstata a subjektívne meranie

Obrázok 1: Kvadranty kvality života, ich postata a meranie

Zdroj: Veenhoven, 2000 In Babinčák, 2014

V rámci kvantitatívneho vyjadrenia kvality života môžeme sa najčastejšie využívať nasledovné metódy:

- NEW (Net Economic Welfare – Čistý ekonomický blahobyť) = HDP + voľný čas +/- tieňová ekonomika – škody na životnom prostredí;
- HDI (Human Development Index – Index ľudského rozvoja), ktorý na medzinárodné porovnanie využíva Program OSN pre rozvoj (UNDP) a berie do úvahy nasledovné činitele: dĺžka života obyvateľstva danej krajiny, dosiahnutá vzdelanostná úroveň obyvateľstva (miera gramotnosti dospelého obyvateľstva, kombinovaná miera zápisu na školy – ZŠ, SŠ a VŠ) a reálny HDP na 1 obyvateľa (v USD) prepočítaný cez paritu kúpnej sily;
- index ľudského utrpenia – vznikol v roku 1992, spočítava negatívne body udeľované v 10 oblastiach: očakávaná dĺžka života pri narodení, denný príjem kalórii, dostupnosť pitnej vody, očkovanie detí, dĺžka školskej dochádzky, priemerný HDP na obyvateľa, miera inflácie, počet televízorov na 1 obyvateľa, politická sloboda, občianske práva;

- index konkurencieschopnosti ekonomík – hodnotí ho Svetové ekonomické fórum (WEF), berie do úvahy 8 ukazovateľov, a to: kvalita verejných inštitúcií, infraštruktúra, makroekonomické prostredie, zdravie a primárne vzdelávanie, vyššie vzdelávanie a tréning, efektívnosť trhu tovarov, efektívnosť trhu práce, vyspelosť finančného trhu, technologická pripravenosť, veľkosť trhu, vyspelosť podnikových procesov, inovácie;
- index ekonomickej slobody – priekopníkmi sú laureáti Nobelových cien za ekonómiu Gary Becker, Milton Friedman a Douglas North, analyzuje sa 5 ukazovateľov a to: vplyv štátnych zásahov na ekonomiku, ochrana vlastníckych práv, stabilita cien a meny, sloboda obchodnej výmeny a fungovanie kapitálového trhu, rozsah regulačných zásahov do fungovania finančného trhu, trhu práce a do podmienok pre podnikanie;
- hrubé národné šťastie (GNH – Gross National Happiness) – koncept vznikol v Bhutáne v roku 1972, kde existuje aj Ministerstvo šťastia, medzi 4 hlavné piliere patrí: udržateľný a spravodlivý sociálno-ekonomický rozvoj, ochrana životného prostredia, zachovanie a šírenie tradičnej kultúry, dobrá vláda, index hodnotí šťastie krajiny v 9 oblastiach: duševná pohoda, dobré zdravie, správne využitie času, vzdelanie, kultúrna rôznorodosť, dobrá vláda, vitalita komunity, ekologická diverzita a životný štandard;
- „magický sedemuholník“ – k hlavným cieľom je pridané spravodlivé rozdelenie dôchodkov v krajine, neznečistené životné prostredie a spravodlivé rozdelenie disponibilnej práce, v tomto modeli tak vzniká 21 možných kombinácií vzťahov medzi ukazovateľmi, na základe ktorých je možné hospodársku politiku „ušiť na mieru“ (Lisý et. al, 2005; Uramová et al., 2010; Mankiw, 2017; Diačiková, Chochoľáková, 2018).

Zaujímavé je porovnanie HDI a HDP. Hodnota HDP indikuje, ako je štát bohatý, hodnota HDI indikuje, do akej miery je štát „ľudsky rozvinutý“. To teda znamená, že štáty, ktoré majú vyššie HDP ako HDI zaostávajú napriek „bohatstvu“ za svojimi možnosťami ľudského rozvoja a naopak štáty s vyšším HDI, ako HDP sú „ľudsky rozvinutejšie“, než by sa očakávalo, vzhľadom na možnosti ich ekonomiky. Ešte zaujímavejšie je, že literárne zdroje uvádzajú ako príklad štátov s HDI/HDP vyšším ako 1,0, teda „ľudsky rozvinutejšie“ Grécko, Španielsko, Fínsko, Írsko, naopak ako protipól Švajčiarsko, Luxembursko, Nemecko (Štec, 2012).

Lind (2019) navrhuje HDI upraviť tak, aby odrážal vývoj premenných (očakávaná dĺžka života, vzdelanie a životná úroveň) v čase a aby kvantifikoval zdravotnú, vzdelávaciu a bezpečnostnú politiku – tzv. H Index. Na summite OSN v roku 2015 bolo prijatých 17 cieľov udržateľného rozvoja (SDG – Sustainable Development Goals), ktoré súvisia so všetkými dimenziami kvality života (Obrázok 2). Gavurová a Megyesiová (2022) sa zamerali na cieľ č. 3, ktorý sa týka „Kvality života a zdravia“. Vplyvom pandémie sa skóre Slovenska v oblasti plnenia cieľa posunulo z 13. na 19. miesto v rámci krajín EÚ.

Obrázok 2: Ciele SDG

Zdroj: Loučanová, 2022, SDG, 2022

2 Materiál a metódy

Cieľom príspevku je zhodnotiť obe skúmané problematiky a identifikovať príležitosti pre ďalší výskum. Riešené problematiky (kreatívny potenciál a kvalita života) sú interdisciplinárneho charakteru a ich manažment je možné realizovať na individuálnej úrovni, mikro/mezoúrovni a makroúrovni.

Na základe hlavného cieľa formulujeme parciálne ciele:

C1: S využitím slovenských a zahraničných zdrojov a zdrojov sekundárneho výskumu analyzovať súčasný stav rozpracovania 3 úrovni manažmentu kreatívneho potenciálu.

C2: S využitím slovenských a zahraničných zdrojov a zdrojov sekundárneho výskumu analyzovať súčasný stav rozpracovania 3 úrovni manažmentu kvality života.

C3: Identifikovať prienik medzi skúmanými problematicami.

C4: Identifikovať príležitosti a obmedzenia pre ďalší interdisciplinárny výskum týchto oblastí.

Medzi používané metódy patrí:

- historicko-logická metóda – názory autorov na skúmanú problematiku sú v historickom slede,
- analógia – zistenie, že ide o dve príbuzné problematiky vychádzajúce z potreby sebarealizácie v Maslowovej pyramíde a ich výskum využíva podobné metódy,
- analýza – v podobe rozdelenia jednotlivých problematík na 3 úrovne výskumu,
- syntéza – v podobe sumarizácie a identifikácie spoločných znakov problematík, čo tvorí základ pre ďalší výskum,
- komparácia – porovnávanie charakteru a spôsobov merania oboch skúmaných problematík.

3 Výsledky a diskusia

Z hľadiska vývoja sa dá predpokladať, že problematika kvality života bude čoraz viac súvisieť s problematikou hodnotových orientácií a Maslowovou pyramídou ľudských potrieb, konkrétne so sebarealizáciou, ktorej súčasťou je aj kreatívny potenciál (Heřmanová, 2012). Maslow bol predstaviteľom humanistickej psychológie. Lutsenko (2022) zasa nazýva tento nový koncept a smer vývoja ako tzv. „humanistická ekonómia“, jej súčasťou nie sú len tvrdé dáta.

Ďalšou riešenou problematikou je koncept „Creativity-Health-Wellbeing“, ktorý sa objavuje v publikačnej činnosti mnohých ekonómov, psychológov a sociológov (Daykin, 2021, Field, 2021). Zdravie a wellbeing je podmienkou seberealizácie, avšak výskumy potvrdzujú takisto pozitívny vplyv kreatívnych aktivít na fyzické a psychické zdravie (napr. arteterapia). V rámci makroúrovne ide takisto o obojstranný vplyv, čo sa ukázalo napr. aj v období pandémie, kedy kreatívny potenciál regiónov a zdravotná gramotnosť v jednotlivých regiónoch boli úzko prepojené. Jednou z rozhodujúcich vlastností ľudského kapitálu v porovnaní s ostatnými výrobnými faktormi je kreativita, ktorá nie je nahraditeľná ani umelou inteligenciou. Podľa Diačikovej a Chocholákovej (2018) zamestnanec odvádza plnohodnotný výkon až vtedy, keď je spokojný s vlastným životom. O to viac to platí pre zamestnanca, od ktorého sa očakávajú inovácie. S novými a reálnymi nápismi, ktoré majú realizovateľný potenciál spravidla prichádzajú ľudia, ktorých wellbeing je naplnený.

Jednou z podmienok zvyšovania kreatívneho potenciálu a kvality života je podpora ľudského kapitálu. Wheelan (2012, s. 154) ďalej charakterizuje ľudský kapitál ako „súhrn schopností, ktoré sú stelesnené v jednotlivcovi: vzdelanie, inteligencia, charisma, tvorivosť, profesionálne skúsenosti, podnikavosť, dokonca aj schopnosť rýchle vypáliť loptu“, inak povedané je to „to, čo vám zostane, keď vás niekto olúpi o všetko vaše vlastníctvo – zamestnanie, peniaze, domov, hnutelný majetok – a nechá vás stáť na rohu ulice iba v tom, čo máte na sebe.“ Ako príklad uvádza autor príbeh Steva Jobsa, ktorý dostal výpoveď z Apple, spoločnosti, ktorú sám založil, porozhliadol sa okolo seba a založil spoločnosť Pixar, až neskôr ho firma Apple zavolať späť. Nie každý človek by si v takejto situácii poradil rovnako – niektorí by skončili ako nezamestnaní, v depresii, prípadne ako drogový závislý. Rozdiel spočíva v ľudskom kapitáli (Wheelan 2012, Comunian et al., 2021).

Ľudský kapitál sa netýka iba zvyšovania HDP a zarábania peňazí. Spôsobuje, že sa stávame lepšími ako rodičia, informovanejšími ako voliči, viac sa vyznáme v kultúre a umení, máme lepší zdravotný stav v dôsledku prevencie. Ekonómovia zistili, že rok vzdelávania ženy v krajine s nízkymi príjmami sa spája s 5–10 % znížením úmrtnosti jej detí v prvých 5 rokoch života. Vysoká úroveň ľudského kapitálu vytvára pozitívny začarovaný kruh; vzdelaní rodičia veľa investujú do ľudského kapitálu svojich detí. Nízka úroveň ľudského kapitálu má zasa opačný efekt. Autor populačnej teórie T. Malthus predpokladal, že ekonomický rast bude viesť k rýchlemu nárastu populácie a tým aj úbytku prírodných zdrojov. Ekonóm P. Krugman poznamenal, že Malthus mal pravdu, pokiaľ ide o 55 z posledných 57 storočí, kedy svetová populácia rástla, ale údel človeka sa významne nemenil. Prelom nastal až po priemyselnej revolúcii, kedy sa rodičia začali zameriavať viac na kvalitu (investície do vzdelávania) ako na kvantitu potomstva a v dôsledku vzdelávania sa posunul aj priemerný vek uzatvárania

manželstva a zakladania rodiny (Lisý et al. 2011, Wheelan 2012, Horeháj, Šuplata 2016).

Vzájomným vzťahom medzi šťastím ako súčasťou kvality života, plnením cieľov SDG a rozvojom kreatívnej ekonomiky sa zaoberajú Fazlagic a Skikiewicz (2016) a Golyash (2021). Balogová (2017) sa v rámci svojej analýzy zaoberá prínosom kreatívneho potenciálu remesiel na východnom Slovensku pre sociálnu oblasť, kvalitu života, znižovanie nezamestnanosti a zvyšovanie ochrany životného prostredia.

K výskumu vzájomného vzťahu medzi kreatívnym potenciálom a kvalitou života patrí aj publikácia od Vráblikovej, Matijovej a Pitekovej (2020). Výskumnú vzorku tvorilo 24 krajín sveta (vyspelé trhové ekonomiky). Na základe cieľa boli sformulované 3 výskumné otázky, a to: určenie vzťahu medzi výsledným skóre GCI (Global Creativity Index) a HDI (Human Development Index) vo vybraných krajinách, určenie vzťahu medzi poradím GCI a HDI vybraných krajín a určenie vzťahu medzi subindexmi GCI (Technológia, Talent, Tolerancia) a HDI (Očakávaná dĺžka života, Odporúčaná dĺžka vzdelania, Priemerná dĺžka vzdelania a HDP na obyvateľa) pomocou korelačnej matice.

Medzi skóre GCI a HDI a medzi poradím krajín na základe GCI a HDI boli zistené silné kladné súvislosti (0,775 a 0,738). Medzi jednotlivými subindexmi boli však zistené v 9 prípadoch stredne silné záporné vzťahy a v 3 prípadoch slabé záporné vzťahy. Záporné hodnoty korelačného koeficientu predstavujú nepriamu úmeru medzi poradím krajín v subindexoch GCI a hodnotami subindexov HDI. Najsilnejší negatívny vzťah (-0,677) v rámci tejto korelačnej matice je medzi toleranciou a očakávanou dĺžkou života, najslabší medzi talentom a priemernou dĺžkou vzdelania. SR dosahuje v hodnotení GCI 54. miesto (v rámci V4 posledné), avšak v prípade subindexov je na tom najlepšie talent (42. miesto), v prípade technológie a tolerancie je hodnotenie horšie než výsledné poradie (69. a 66. miesto).

V rámci hodnotenia HDI je SR na 36. mieste, teda radí sa medzi vyspelé trhové ekonomiky s najvyšším stupňom rozvoja. V rámci V4 je v hodnotení HDI posledné Maďarsko (43. miesto). Výskum kreatívneho potenciálu a kvality života krajín a regiónov je v období globalizácie veľmi aktuálny. Obidva indexy vypovedajú o atraktivite územia pre život, podnikanie a cestovný ruch, keďže hodnotia nielen ekonomické ukazovatele, ale aj stav vzdelania a zdravotníctva, toleranciu voči iným životným štýlom, zavádzanie technológií a inovácií, bezpečnosť a mier, stav verejných inštitúcií a udržateľný rozvoj.

Záver

Problematika kreatívneho potenciálu a kvality života je rozpracovaná v dielach autorov na 3 úrovniach. Individuálna úroveň kreativity je zameraná na spôsoby jej rozvoja, mikroúroveň je zameraná na manažment inovácií a makroúroveň na koncept kreatívnej ekonomiky. Kreativita je subjektívnou a náročne merateľnou vlastnosťou človeka, avšak vďaka psychodiagnostickým metódam, metódam merania inovatívnosti podnikov a kreatívnym indexom regiónov je možné ju merať. Kvalita života na individuálnej úrovni je spojená s pojmom "wellbeing", na mikroúrovni môže byť spojená napr. s kvalitou pracovného života (QWL) a na makroúrovni s objektívnymi indexmi ako napr. HDI a NEW. Pri nižších úrovniach využívame viac

subjektívne metódy, medicínske a psychologické koncepty, pri vyšších objektívne metódy a ekonomické koncepty. Obidve problematiky sú preprojené prostredníctvom ľudského kapitálu a sebarealizácie, avšak ich prepojenie nie je zatiaľ dostatočne rozpracované. Perspektívnou oblasťou prepojenia je tzv. humanistická ekonómia. V ďalších výskumoch by sme realizovali prepojenia medzi jednotlivými úrovňami skúmaných problematik napr. prostredníctvom korelačnej analýzy. Zaujímavé by bolo napríklad zistenie, či existuje vzájomný vzťah medzi rozvojom kreativity zamestnancov v podnikoch a prítomnosťou negatívnych socio-patologických javov, ktoré wellbeing znižujú. Medzi najvýznamnejšie obmedzenie výskumu v budúcnosti patrí výskum makroúrovne. V tomto prípade je možné skreslenie, čo je spôsobené nedostupnosťou štatistických údajov potrebných na výpočty kreatívnych indexov a indexov kvality života pre regióny úrovni NUTS3, prípadne LAU1 a LAU2 a nutnosť dopĺňať sekundárne výskumy primárnymi (resp. realizovať "desk research"). Veríme, že skúmaná problematika obohatí ekonomickú teóriu a prax o nové "ľudské" prvky.

Resume

The issue of creative potential and quality of life is elaborated in the authors' works on 3 levels. The individual level of creativity is focused on the ways of its development, the micro level is focused on innovation management and the macro level on the concept of creative economy. Creativity is a subjective and difficult to measure characteristic of a person, but it can be measured thanks to psychodiagnostic methods, methods of measuring the innovativeness of companies and creative indexes of regions. The quality of life at the individual level is associated with the concept of "wellbeing", at the micro level it can be associated with e.g. with the quality of working life (QWL) and at the macro level with objective indices such as HDI and NEW. At lower levels, we use more subjective methods, medical and psychological concepts, at higher levels, objective methods and economic concepts. Both issues are interconnected through human capital and self-realization, but their connection has not yet been sufficiently elaborated. A promising area of connection is the so-called humanistic economics. In further research, we would implement connections between the individual levels of the investigated issues, e.g. through correlation analysis. It would be interesting, for example, to find out if there is a mutual relationship between the development of creativity of employees in companies and the presence of negative socio-pathological phenomena that reduce well-being. Among the most significant limitations of future research is macro-level research. In this case, distortion is possible, which is caused by the unavailability of statistical data necessary for the calculations of creative indices and quality of life indices for regions of the NUTS3, or LAU1 and LAU2 levels, and the necessity to supplement secondary research with primary research (or perform "desk research"). We believe that the investigated issue will enrich economic theory and practice with new "human" elements.

Literatúra

- ALI TAHA, V., TEJ, J. 2015. TVORIVÉ METÓDY V MANAŽMENTE. 1. VYD. PREŠOV: FAKULTA MANAŽMENTU, 2015. 109 s. ISBN 978- 80-8165-130-4.
- AMABILE, T. M. 2012. *Componential theory of creativity: Working paper*. [online] [cit.2023-02-28]. Boston: Harvard Business School, 2012.
URL:<https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/12-096.pdf>
- BABINČÁK, P. 2014. Kritériá pre meranie kvality života v psychológii a ich aplikácia prostredníctvom rozdielového modelu kvality života In *Psychologie pro praxi* 1 – 2/2014, s. 77-87.
- BALOGOVÁ, B. 2017. Renesancia remesiel východoslovenského regiónu (podpora kreatívneho priemyslu) ako nástroj predchádzania nezamestnanosti a chudoby
In *Kvalita života 2017: Zborník z konferencie*. Prešov 2018, s. 54-59.
- BERGSMA, J., ENGEL, G. L. 1988. Quality of life: does measurement help? *Health Policy*, 10, 1988, s. 267-279. [https://doi.org/10.1016/0168-8510\(88\)90062-0](https://doi.org/10.1016/0168-8510(88)90062-0)
- BIANCHI, G. 2005. Is it Possible to Measure Quality of Life? In *Životné Prostredie*, Vol. 39, No. 6, pp. 285 – 289. ISSN 0044- 4863.
- COMUNIAN, R. et al. 2021. Defining Talent: Between Human Capital and the Creative Economy In *The Economics of Talent*.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-95124-9_2
- DACEY, J. S., LENNON, K. H. 2000. *Kreativita*. Praha: Grada Publishing, 2000. 252 s. ISBN 80-716-9903-9.
- DAYKIN, N. 2021. Creativity, health and wellbeing: challenges of research and evidence In *Musiikki, ääni ja hyvinvointi* Vol 51 Nro 4 (2021),
<https://doi.org/10.51816/musiikki.113249>
- DIAČIKOVÁ, A., CHOCHOLÁKOVÁ, A. 2018. Vnímanie konceptu well-being v organizácii pre jej trvalo udržateľný rozvoj In *Právo, ekonomika a management : časopis pro právní a ekonomickou praxi*. Zlín (Česko) : Academia Economica, Vol. 9, No. 9, pp. 73-79. ISSN 1804-3550.
- DOLBÁČ, M., SEILEROVÁ, M. 2018. *Zborník: Starostlivosť o zdravie zamestnancov*. Košice: UPJŠ, 2018. 368 s. ISBN 978- 80-8152-665-7.
- FAZLAGIC, J., SKIKIEWICZ, R. 2016. Measuring sustainable development - the creative economy perspective In *The International Journal of Sustainable Development and World Ecology* 26(4):1-11.
<https://doi.org/10.1080/13504509.2019.1651418>
- FIELD, B. 2021. *How creativity positively impacts your health*.
URL:<https://www.verywellmind.com/how-creativitypositively-impacts-your-health-5113162>

- FLORIDA, R. 2002. *The rise of the creative class*. New York: Basic Books, 2002. 404 s. ISBN 978-04- 650-2476- 6.
- FLORIDA, R., TINAGLI, I. 2004. *Europe in the creative age*. London: Demos, 2004. 48 s. [cit.2022-09-10].
- FRANKOVÁ, E. 2011. *Kreativita a inovace v organizaci*. Praha: Grada Publishing, 2011. 256 s. ISBN 978-80-247- 3317-3.
- GAVUROVÁ, B., MEGYESIOVÁ, S. 2022. Sustainable Health and Wellbeing in the European Union. In *Frontiers in Public Health*, Vol. 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.851061>
- GOLYASH, I. 2021. Happiness as a key factor of the creative economy for sustainable development In *Conference: Happiness And Contemporary Society*, <https://doi.org/10.31108/7.2021.26>
- HEŘMANOVÁ, E. 2012. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: SLON, 2012. 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.
- HOLKOVÁ, V., VESELKOVÁ, A. 2019. Teoreticko-praktické aspekty formovania kvality života z pohľadu spotreby In *Ekonomické rozhľady*. Vol. 48, No. 3, pp. 237-254. ISSN 2644-1785.
- HOREHÁJ, J., ŠUPLATA, M. 2016. *Stručné dejiny ekonomických teórií*. Banská Bystrica: Belianum, 2016. 90 s. ISBN 978- 80-557-1037-2.
- HUDEC, O., KLASOVÁ, S. 2016. Slovak creativity index – a PCA based research In *European spatial research and policy*, Vol. 23 pp. 47-64. ISSN 1231-1952. <https://doi.org/10.1515/esrp-2016-0003>
- HOWKINS, J. 2002. *The Creative Economy: How People Make Money From Ideas*. London: Penguin Books, 2002. 288 p. ISBN-10: 0-140-28794.
- KINDERMAN, P., SCHWANNAUER, M., PONTIN, E.a TAI, S. 2011. „Vypracovanie a validácia všeobecnej miery blahobytu: Škála blahobytu BBC.“ *Výskum kvality života* , roč. 20, č. 7, 2011, s. 1035-1042. <https://doi.org/10.1007/s11136-010-9841-z>
- KLOUDOVÁ, J. et al. 2010. *Kreativní ekonomika : Trendy, výzvy, příležitosti*. Praha: Grada Publishing, 2010. 224 s. ISBN 978-80-247-3608-2.
- KOTLER, PH., TRIAS DE BES, F. 2005. *Inovativní marketing : Jak kreativním myšlením vítězit u zákazníků*. Praha : Grada Publishing, 2005. 199 s. ISBN 80-247-0921-X.
- KOVAĽOVÁ, M., NOGOVÁ, Z. 2016. Creative approach to the innovations based on the product benchmarking results In *Innovation management, entrepreneurship and corporate sustainability (IMECS 2016): Proceedings of the international conference in Prague, Czech Republic, 2016, VŠE, Prague*, pp. 338-348.

- KRATZ, H. J. 2005. *Mobbing: jak ho rozpoznat a jak mu čelit*, Praha: Management Press, 2005. ISBN 80-7261-127-5.
- LANDRY, CH. 2016. Afterword: The Changing Face of Urban Planning: Towards Collaborative and Creative Cities In *Human smart cities: Rethinking the interplay between design and planning*, pp. 239-260. ISBN 978-3-319-33022-8.
- LIND, N. 2019. A Development of the Human Development Index In *Social Indicators Research*, Vol.146, No.3, pp. 409-423. ISSN 1573-0921. <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02133-9>
- LISÝ, J. et al., 2005. *Ekonomía v novej ekonomike*. Bratislava: Iura Edition, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.
- LOUČANOVÁ, E. 2022. Hodnotenie stavu udržateľnosti krajín EÚ In *Reflexie: Kompendium teórie a praxe podnikania*, Vol. 6, No.1, pp. 55 – 62. ISSN 2730-020X. <https://doi.org/10.54937/refl.2022.6.1.55-62>
- LUTSENKO, E. V. 2022. *Humanist economy, quality of life and goals of regional administration*.
URL:https://www.researchgate.net/publication/359705545_HUMANIST_ECONOMY_QUALITY_OF_LIFE_AND_GOALS_OF_REGIONAL_ADMINISTRATION_in_English?channel=doi&linkId=6249cf187931cc7ccf12471b&showFulltext=true.
DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19890.27848>
- MADZÍK, P., PITEKOVÁ, J., DAŇKOVÁ, A. 2015. Standard of Living as a Factor of Countries' Competitiveness In *Procedia: Economics and Finance*, International Scientific Conference: Business Economics And Management (BEM 2015), Vol.34, pp. 500-507. ISSN 2212-5671. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01660-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01660-3)
- MANGARAJ, B. K., APARAJITA, U. 2020. Constructing a generalized model of the human development index In *Socioeconomic planning sciences*, Vol. 70, Article No. 100778. ISSN 0038-0121. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2019.100778>
- MANKIW, G. N. 2017. *Principles of economics*. Kalifornia: South Western College, 2017. 836 s. ISBN 978-13-0558-512-6.
- MIKULÁŠTÍK, M. 2010. *Tvořivost a inovace v práci manažera*. Praha: Grada Publishing, 2010, 207 s. ISBN 978-80-247- 2016-6.
- NEULOGY, a. s. 2013. *Správa o stave a potenciáli kreatívneho priemyslu na Slovensku*. [online] [cit.2022-05-21] URL: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/sprava-o-stave-a-potenciali-kreativneho-priemyslu-na-slovensku/227> s.
- PAYNE, J. 2005. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 2005. 629 s. ISBN 80-725-4657-0.

- PURNOMO, B. R., KRISTIENSEN, S. 2018. Economic reasoning and creative industries progress In *Creative Industries Journal*, Vol. 11, No. 1, pp 3-21. ISSN 1751-0708. <https://doi.org/10.1080/17510694.2017.1403206>
- SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG). [online] [cit.2022-09-02] URL:https://unis.unvienna.org/unis/sk/topics/sustainable_development_goals.html.
- SCHUMPETER, J. A. 1912/2006. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*. Berlin: Drucker & Humboldt, 2006. 548 s. ISBN 978-34-281-17468.
- ŠTEC, P. 2012. *Životný štýl*. [online] [cit.2022-09-02] URL: <http://promeda.sk/>
- THROSBY, D. 2001. *Economics and Culture*. London: Cambridge University Press, 2001. 208 s. ISBN 0-521-58639-9.
- TORRANCE, E. P., SHAUGHNESSY, M. F. 1998. An Interview with E. Paul Torrance: About Creativity In *Educational Psychology Review*, Vol. 10, No. 4, pp. 441-452. ISSN 1573-336X. <https://doi.org/10.1023/A:1022849603713>
- UNCTAD, 2010. *Creative Economy Report 2010*. [online] [cit.2019-03-28]. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20103_en.pdf 422 s.
- URAMOVÁ, M., LACOVÁ, Ž., HRONEC, M. 2010. *Makroekonómia I*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2010. 277 s. ISBN 978-80-557-0043-4.
- VEENHOVEN, R. 2000. The four qualities of life. Ordering Concepts and Measures of the Good Life In *Journal of Happiness Studies*, 1, 1–39. https://doi.org/10.1007/978-94-007-5702-8_11
- VRÁBLIKOVÁ, M., MATIJOVÁ, M., PITEKOVÁ, J. 2020. Vzájomný vzťah medzi kreatívnym potenciálom a kvalitou života vo vybraných krajinách. In *Proceedings form international workshop Enterprise Performance Management and Investments 2020*, Prešov: Bookman, 2020. pp. 171-182. ISBN 978-80-555-2582-2.
- WHEELAN, CH. 2012. *Odhalená ekonómia*. Bratislava: Kalligram, 2012. 376 s., ISBN 978-80-810-1523-6.

Ing. Mária Vrábliková, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Katedra manažmentu
maria.vrablikova@ku.sk

prof. Ing. Iveta Ubrežiová, CSc.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Katedra manažmentu
iveta.ubreziova@ku.sk